SESIUNEA CONSILIULUI ȘTIINȚIFIC AL MUZEULUI TEHNICII POPULARE

Constantin POPA și Elena ROMAN

Se poate afirma că încă de la începutul organizării sale, Muzeul tehnicii populare din Dumbrava Sibiului s-a bucurat de o temeinică orientare științifică, elaborată în colective de specialiști și definitivată într-o dezbatere privitoare la profilul tematic, concepția și condițiile de organizare, precum și la etapele de realizare, dezbatere desfășurată în decembrie 1961. Pe parcurs s-au ținut consultații științifice menite să aducă rezolvarea unor probleme mai puțin clare sau să confirme soluțiile preconizate.

În spiritul acestei tradiții, la trecerea în etapa de finalizare (1971—1975), după 10 ani de activitate, în zilele de 11—13 martie a.c. s-au desfășurat lucrările ședinței lărgite a Consiliului științific al Muzeului etnografic în aer liber din Sibiu, în cadrul căreia au fost confruntate realizările dobîndite cu planul tematic și au fost analizate posibilitățile de dezvoltare a muzeului în anii viitori.

La această ședință, organizată cu sprijinul C.C.E.S. și caracterizată de o înaltă ținută științifică, au participat: delegați ai C.C.E.S. — Nicolae Ungureanu, Vasile Iacob și George Anania din partea Direcției muzeelor, ing. Corneliu Barău, din partea Direcției de investiții, arh. Andrei Pănoiu din partea D.M.I.; delegați ai „Revistei muzeelor" — Lucian Roșu, redactor șef, și Valentina Bușilă, redactor; specialiști de la institutele Academiei — Boris Zderciuc, cercetător principal la Institutul de psihologie, arh. Paul Niedermaier, de la Filiala din Sibiu a Academiei; directori ai principalelor muzee etnografice din țară — dr. Gheorghe Focșa (Muzeul satului), Gheorghe Bodor (Complexul muzeelor din Iași), Viorica Pascu (Muzeul etnografic al Transilvaniei, Cluj), Vasile Novac (Muzeul Golești), Ion Firu (Muzeul Olteniei, Craiova); delegatul UCECOM — dr. Herbert Hoffmann; specialiști de la muzeele etnografice din țară (București, Iași, Cluj, Golești, Rm. Vîlcea, Timișoara, Tg. Jiu, Satu Mare, Sighet, Agnita, Tulcea, Suceava); delegați ai organelor locale de partid și de stat — Ion Munteanu și Matei Pamfil, din partea Comitetului județean al P.C.R. Sibiu, Iosif Schorsten, vicepreședinte al Consiliului popular al județului Sibiu, Elena Iancu, inspectoare la C.J.C.E.S. Sibiu, Otto Czekelius, arhitect; specialiști ai Muzeului Brukenthal. Neputînd participa direct la lucrări, dr. Paul Petrescu, de la Institutul de istoria artei, a trimis în scris propuneri valoroase privind unele probleme ale tematicii.

De la început trebuie să spunem că sesiunea a dovedit valabilitatea tematicii muzeului întocmită inițial, confirmîndu-se amendamentele aduse pe parcurs; ea a constituit un veritabil schimb de experiență, util nu numai pentru specialiștii Muzeului tehnicii populare, dar și pentru alte unități cu profil asemănător.

O expoziție documentară a îngăduit participanților cunoașterea proiectelor, publicațiilor, a planului de perspectivă și a altor materiale referitoare la dezvoltarea muzeului.

Rezultatele obținute și intențiile colectivului pentru etapa următoare au fost formulate într-o serie de comunicări și referate: *Concepția tematică și planul de organizare a Muzeului tehnicii populare. Realizări și plan de perspectivă* (dr. Cornel Irimie, directorul Muzeului Brukenthal); *Completări și ameliorări la proiectul de realizare arhitectonică, peisagistică și funcțională a Muzeului tehnicii populare* (arh. Paul Niedermaier); *Cu privire la prezentarea tehnicilor de construcție în muzeul din Dumbrava Sibiului* (Boris Zderciuc de la Institutul de psihologie al Academiei de științe sociale și politice); *Tehnici, metode și mijloace pentru prelucrarea produselor animaliere și vegetale în scop alimentar, prezentarea lor în Muzeul tehnicii populare* (Hedwiga Rușdea, Constantin Popa, Elena Roman); *Prezentarea*

https://biblioteca-digitala.ro

în Muzeul tehnicii populare a meșteșugurilor și tehnicilor de prelucrare a lemnului, pietrei, metalelor și argilei (Corneliu Bucur, Ștefan Palada, Mihai Sofronie); *Prezentarea meșteșugurilor și industriilor de prelucrare a textilelor și pielei în muzeul din Dumbrava Sibiului* (Raymonde Wiener); *Prezentarea tehnicilor de transport și de comunicații tradiționale în Muzeul tehnicii populare* (Mihai Sofronie); *Probleme de ordin muzeotehnic privind transferarea unor monumente de cultură populară* (Cornel Neagu, Chirion Scutea, Viorel Calotă); *Cu privire la conservarea monumentelor de arhitectură populară din lemn* (N. Stoia, Muzeul satului—București).

Vizionarea unei serii de filme etnografice și vizitarea Muzeului tehnicii populare au îngăduit un contact direct cu monumentele de tehnică populară aflate în circuitul expozițional.

Discuțiile care au urmat au confirmat drumul parcurs pînă acum, aducînd totodată propuneri dintre cele mai prețioase pentru activitatea viitoare.

Tematica muzeului a fost larg discutată, fiindcă din referate s-a relevat o lărgire a sferei preocupărilor în raport cu cadrul inițial.

Punctul de pornire în analizarea acestei probleme l-a constituit ideea că tematica unui muzeu nu trebuie să fie rigidă, ci elastică, ea fiind bună *„numai în măsura în care este un act orientativ, care se îmbunătățește mereu pe parcursul realizării și dezvoltării cercetării științifice"* (Dr. Cornel Irimie).

Pe acest temei s-a arătat că realitățile terenului, ieșite la lumină tot mai mult o dată cu adîncirea cercetărilor, au pus colectivul *„într-o situație nouă, l-au confruntat cu probleme noi"* (Boris Zderciuc), obligîndu-l la o extindere a tematicii, fără a fi vorba însă de o schimbare a profilului cu care s-a pornit la drum. Modul de desfășurare a activității pînă acum este o garanție că nici pe viitor *„nu există pericolul ca muzeul să fie restructurat din punct de vedere al concepției și al proiectului inițial"* (Nicolae Ungureanu).

Printre chestiunile ridicate din punct de vedere al concepției s-a înscris și aceea dacă să se aducă ori nu gospodării în ansamblul cărora se încadrează instalațiile tehnice sau atelierele meșteșugărești. Ținînd seama de rostul în primul rînd cultural-educativ pentru marele public al Muzeului tehnicii populare, această înbunătățire tematică *„nu este o greșeală, ci este o idee foarte bună"* (Lucian Roșu). Procedînd în acest fel s-a creat vizitatorilor posibilitatea *„să vadă și viața oamenilor care au creat și lucrat la aceste ateliere și instalații"* (George Lazăr, de la Muzeul satului—București).

S-a mai discutat și ideea de a se introduce în tematică prezentarea ocupațiilor în sine (agricultură, creșterea vitelor, păstorit, albinărit, vînătoare), unii susținînd că acestea *„nu intră în profilul muzeului"* (Lucian Roșu), fiind absolut necesară o distincție între noțiunile de instalație tehnică și meșteșug, pe de o parte — și ocupație, îndeletnicire, pe de altă parte. De altfel, reprezentarea ocupațiilor cu mijloace de expunere în aer liber este *„aproape imposibilă"* (Lucian Roșu), dar se poate face cu mijloace pavilionare.

Tehnicile de construcție trebuie reprezentate în Muzeul tehnicii populare, cu toate că ridică mari dificultăți, tocmai pentru faptul că sînt foarte diferite. Expunerea în aer liber nu ne îngăduie o rezolvare deplină, dar expoziția pavilionară oferă mai multe posibilități.

În acest sens, dr. Paul Petrescu propune construirea unui pavilion special din materiale ușoare și rezistente, ca o hală modernă în care să fie reproduse la scară redusă construcții din împletituri, bîrne orizontale, bîrne verticale, chirpici, ceamur; fragmente de garduri din toate variantele etc., pe panouri de circa 6 mp.

Aceeași situație o găsim și cînd ne referim la tehnicile și mijloacele de transport și comunicații tradiționale, fiindcă în aer liber, practic, nu se poate realiza o suită tipologică. De aceea, dr. Georgeta Stoica a propus rezervarea acestui capitol pentru pavilion, însă dr. Paul Petrescu este de părere că în aer liber s-ar putea, totuși, realiza reconstitui ea sau aducerea unei serii de punți și poduri ușoare, poate chiar a unui pod acoperit.

Problema pavilionului a fost abordată de toți vorbitorii, care au fost unanimi în a aprecia că expunerea cu mijloace pavilionare este *„o necesitate de complementare"* (N. Ungureanu) pentru un muzeu etnografic de talia celui din Dumbrava Sibiului. Pavilionul va avea rostul să elucideze acele probleme rămase neclare în expoziția în aer liber și să trateze acele aspecte care nu pot fi reprezentate în nici un chip de expoziția în aer liber.

Deși s-a propus expoziție pavilionară pentru fiecare sector tematic (H. Hoffmann), concluzia majoritară este aceea că este mult mai indicat să se construiască un pavilion central. Acesta va trebui să fie *„o construcție foarte modernă, dotată cu laboratoare, depozite, săli de expoziție etc"* (dr. Georgeta Stoica). S-a sugerat chiar adoptarea soluției Muzeului tradițiilor populare din Paris, adică să se realizeze o *„expoziție pe circuit mai larg pentru marele public și o expoziție separată pentru specialiști cu laboratoare și săli de studii"* (Dr. Georgeta Stoica).

În etapa următoare, se impune o selecție mult mai riguroasă a obiectivelor muzeale, pentru ca acestea să fie într-adevăr piese foarte reprezentative pentru zona din care au fost aduse. Se impune totodată întocmirea unei documentații tehnico-științifice din ce în ce mai complete și *„pe ansamblu gospodăresc, nu pe piesele lui componente"* (Boris Zderciuc), aceasta din necesitatea cerută de reconstrucția care reclamă *„reproducerea unuia dintre tipurile de ansambluri gospodărești specifice din zonă"* (Boris Zderciuc).

https://biblioteca-digitala.ro

S-a propus, la un moment dat, ca instalațiile reconstituite în muzeu să fie supuse la probele tehnologice obligatorii, ceea ce nu este tocmai indicat dacă ținem seama de faptul că aceste instalații constituie în primul rînd documente care nu pot fi păstrate în condiții bune, în cazul că sînt supuse unor solicitări.

Ritmul rapid în care se dezvoltă viața în țara noastră a atras dispariția unor valoroase instalații țărănești, adevărate monumente ale geniului creator al poporului nostru. Avem oare dreptul să procedăm la reconstituirea acestora? Opiniile formulate ca răspuns la această întrebare au arătat că se pot face reconstituiri, de la caz la caz, pe baza unei documentații certe și *„numai cînd este foarte necesar, nu în orice condiții și nu la întîmplare"* (Nicolae Ungureanu). Este indicată, poate, ca o măsură urgentă *„reconstituirea atelierelor meșteșugărești orășenești, neglijate pînă acum de mișcarea noastră etnografică"* (dr. Paul Petrescu).

Vorbitorii au subliniat că pentru îmbunătățirea tehnicii informaționale este absolut necesar ca lucrătorii din muzee să se informeze reciproc asupra zonelor cercetate și asupra rezultatelor dobîndite. Ar fi binevenit ca *„Revista muzeelor să publice note informative în acest sens"* (Cornel Bucur, șef secție la Muzeul Brukenthal), *„sau poate chiar un buletin special de informare care să centralizeze datele informative"* (dr. Cornel Irimie).

Ridicarea eficienței muncii de cercetare impune participări ale muzeografilor la cît mai multe manifestări științifice de specialitate, vizitarea unui număr cît mai mare de muzee *„nu numai din țară, ci mai ales de peste hotare"* (Boris Zderciuc). Totodată, în tehnica de cercetare pe teren trebuie să pătrundă cît mai urgent filmul științific etnografic, acest lucru cerînd o dotare tehnică corespunzătoare.

Conservarea in situ a monumentelor de cultură populară a fost analizată în dezbateri speciale. Au fost prezentate referatele: *Conservarea in situ a monumentelor de cultură populară* (Nicolae Ungureanu); *Probleme legate de conservarea in situ a monumentelor de arhitectură populară, cu privire specială asupra interiorului* (Dr. Georgeta Stoica); *Unele probleme ale conservării in situ privind instalațiile tehnice populare* (dr. Cornel Irimie, Cornel Neagu).

După vizitarea unui complex de industrie țărănească propus să fie conservat in situ la Gura Riului, s-au purtat discuții ample care s-au soldat cu propuneri valoroase privind această însemnată latură a activității muzeografice românești. Pentru a fi conservate, monumentele de cultură populară se cer a fi mai întîi depistate, iar acest lucru reclamă niște norme foarte bine precizate.

Pentru determinarea și luarea în evidență a monumentelor de cultură populară, dr. Gheorghe Focșa este de părere că trebuie alcătuite comisii județene (un delegat al D.M.I., arhitectul delegat al județului, delegați ai muzeului județean, un istoric de artă și un profesor), care ar urma să coordoneze activitatea unor comisii comunale și sătești; constituirea unor comisii comunale și sătești nu pare tocmai indicată *„pentru că nu s-ar putea găsi oameni competenți să selecteze monumentele de cultură populară"* (Nicolae Ungureanu). Pentru fiecare monument ar fi necesar să se întocmească o fișă specială în dublu exemplar, unul la comisia județeană și altul la sediul central.

Prin conservările in situ trebuie să se urmărească, după unele opinii, *„crearea unor rezerve pentru muzeele în aer liber și organizarea de muzee sătești"* (Nicolae Ungureanu).

În vederea prelungirii vieții unor obiective etnografice, pînă la salvarea lor, ar fi binevenită o normă juridică prin care *„să se interzică demolarea, distrugerea sau înstrăinarea acestora"* (Ion Lăpăduș, Timișoara).

Punctele conservate in situ trebuie să fie subvenționate de comitetele județene de cultură și artă și îndrumate de unitățile muzeistice din județul respectiv (propune dr. Paul Petrescu).

Condițiile actuale impun să se treacă la conservări in situ nu numai în mediul rural, dar și în cel urban. Așa de pildă, dr. Paul Petrescu propune conservarea in situ a atelierului de armurărie Bömches de la Brașov, care numără cîteva mii de unelte specifice.

Un aport substanțial în rezolvarea problemei conservărilor in situ sînt datori să aducă lucrătorii din D.M.I. *„pentru că sînt cei mai bine dotați"* (Nicolae Ungureanu).

Tratarea chimică a monumentelor conservate in situ ar putea fi soluționată de o instalație mobilă de impregnare prin înaltă tensiune (propune arh. Paul Niedermaier), care prezintă avantajul că nu cere neapărat demontarea construcției.

Din referatele și discuțiile privind conservarea in situ, de la prima întîlnire organizată în această problemă, a rezultat că se impune în mod imperios organizarea unei dezbateri speciale.

Dezbaterile Consiliului științific lărgit la Muzeul tehnicii populare au confirmat atît justețea tematicii inițiale cît și realizările dobîndite în cursul anilor, realizări consemnate și de publicațiile de specialitate: două numere ale revistei „Cibinium" (al treilea se află în curs de pregătire), numeroase studii apărute în alte reviste științifice din țară sau străinătate.

https://biblioteca-digitala.ro